

ฉันทชนก อินทร์ศรี, กาญจน์ย์ ด่านากแก้ว, ประภาศรี สามใจ, ชนิษฐา ภูบัว, ลัดดาวัลย์ สุขุม, วาสนา เจียมตัว, จักรรัฐ พิทยาวงศ์อานนท์
ทีมประเมินสถานการณ์สาธารณสุข (Situation Awareness Team: SAT) กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

✉ outbreak@health.moph.go.th

สถานการณ์การเกิดโรคประจำสัปดาห์ที่ 19 ระหว่างวันที่ 10 - 16 พฤษภาคม 2558 ทีมประเมินสถานการณ์สาธารณสุข กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ได้รับรายงานและตรวจสอบข้อมูลเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา พบโรคและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ ดังนี้

สถานการณ์ภายในประเทศ

1. อาหารเป็นพิษ 96 ราย จังหวัดพะเยา พบการระบาดของโรคอาหารเป็นพิษที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบผู้ป่วยจำนวน 96 ราย จากนักเรียน ครูและบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียนทั้งหมดจำนวน 2,357 คน (อัตราป่วยร้อยละ 4.1) เป็นเพศชาย 60 ราย หญิง 36 ราย อายุระหว่าง 3 - 51 ปี เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลพะเยา และโรงพยาบาลพะเยาราม จำแนกเป็นผู้ป่วยใน 83 ราย และผู้ป่วยนอก 5 ราย ซัวยารับประทานเอง 8 ราย รายแรกเริ่มป่วยวันที่ 11 พฤษภาคม 2558 เวลา 11.30 น. รายสุดท้ายเริ่มป่วยเวลา 17.00 น. ในวันเดียวกัน ผู้ป่วยส่วนใหญ่มีอาการอาเจียน (ร้อยละ 95) คลื่นไส้ (ร้อยละ 91) ถ่ายเป็นน้ำ (ร้อยละ 45) ใช้ (ร้อยละ 39) ถ่ายเหลว (ร้อยละ 24) และปวดศีรษะ (ร้อยละ 23) แพทย์วินิจฉัยเบื้องต้น อาหารเป็นพิษ ผลการสอบสวนโรคเบื้องต้นพบว่า วันที่ 11 พฤษภาคม 2558 ผู้ป่วยทั้งหมดรับประทานอาหารกลางจากร้านค้าในโรงเรียน 5 ร้าน โดยมี 2 ร้านที่ผ่านการอบรมด้านสุขาภิบาลอาหารจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา ในปีการศึกษาที่ผ่านมา ส่วนอีก 3 ร้านเป็นร้านเข้ามาจำหน่ายใหม่ ทั้งนี้ นักเรียนชั้นอนุบาล 1 - 2 รับประทานอาหารเช้าเวลา 10.45 - 11.30 น. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 เวลา 11.30 - 12.00 น. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 เวลา 12.00 - 12.30 น. และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 รับประทานอาหารเช้าเวลา 12.30 - 13.00 น. และจากการศึกษาทางระบาดวิทยาเชิงวิเคราะห์ พบว่านักเรียนที่รับประทานข้าวคลุกกะปิ ป่วยเป็นอาหารเป็นพิษเป็น 58.5 เท่าของผู้ที่ไม่ได้รับประทาน นอกจากนี้ โรงเรียนใช้น้ำบาดาลสำหรับอุปโภคในโรงเรียนตรวจพบคลอรีนอิสระคงเหลือตามจุดต่าง ๆ อยู่ระหว่าง 0.5 - 1 PPM และน้ำประปาภูมิภาคพะเยาใช้เป็นน้ำดื่มโดยผ่านการกรองด้วยระบบ RO ซึ่งตรวจไม่พบคลอรีนอิสระคงเหลือ (Free Residual Chlorine) ขณะนี้กำลังตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อหาสาเหตุของโรค จากตัวอย่าง rectal swab และ stool culture ของผู้ป่วย 4 ราย ตัวอย่าง swab

มีผู้ประกอบอาหาร จำนวน 4 ราย ตัวอย่างอาหารที่สงสัย (ข้าวคลุกกะปิ) จำนวน 2 ตัวอย่าง ตัวอย่างกะปิที่เหลือจากการปรุงอาหารจำนวน 1 ตัวอย่าง ตัวอย่าง swab ภาชนะ ได้แก่ ถาดหลุมทานอาหารของนักเรียน, ถาดหลุมทานอาหารของครู, แก้วน้ำดื่มครู, ช้อน ฯลฯ และตัวอย่างน้ำดื่มตรวจแบคทีเรียด้วยน้ำยาตรวจเชื้อ (ว 111) จำนวน 3 ตัวอย่าง

การดำเนินการควบคุมโรคโดยประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เรื่องโรคอาหารเป็นพิษและการปรับปรุงสถานที่บริการอาหารแก่คณะครู ผู้ประกอบอาหารในโรงเรียน และทำความสะอาดบริเวณโรงอาหารรวมทั้งห้องส้วมโรงเรียน

2. สถานการณ์การบาดเจ็บและเสียชีวิตจากการจมน้ำ

จากรายงานการเฝ้าระวังการบาดเจ็บในโรงพยาบาลเครือข่าย 33 แห่ง ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2553 - 2557 ประเทศไทยมีการบาดเจ็บจากการตกน้ำจมน้ำในเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี สูงกว่าทุกกลุ่มอายุ และมีแนวโน้มลดลง

การบาดเจ็บจากการตกน้ำจมน้ำ ปี พ.ศ. 2557 มีผู้บาดเจ็บจากการตกน้ำจมน้ำจำนวน 226 ราย โดยเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง 1.7:1 กลุ่มอายุ 0 - 4 ปีบาดเจ็บมากที่สุด ร้อยละ 50.4 รองลงมา คือ กลุ่มอายุ 5 - 9 ปี ร้อยละ 26.5 สำหรับการเสียชีวิตจากการตกน้ำจมน้ำ ปี พ.ศ. 2557 มีผู้เสียชีวิตจำนวน 73 ราย อัตราป่วยตาย ร้อยละ 30.20 เป็นเพศชาย มากกว่าเพศหญิง 2.7:1 กลุ่มอายุ 0 - 4 ปีเสียชีวิตมากที่สุด ร้อยละ 43.8 รองลงมา คือ อายุ 10 - 14 ปี ร้อยละ 30.1 ในช่วงต้นปีเดือนมีนาคม - พฤษภาคม พบการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากการตกน้ำจมน้ำเพิ่มสูงขึ้น ส่วนใหญ่วันที่เกิดเหตุเป็นวันศุกร์ เสาร์และอาทิตย์ และช่วงเวลาที่เกิดมากที่สุด คือ ช่วงเวลาหลังเที่ยงสถานที่เกิดเหตุส่วนใหญ่เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 85.3 จากข้อมูลในโปรแกรมการตรวจสอบข่าวการระบาด (Event-based surveillance) สำนักระบาดวิทยา ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 14 พฤษภาคม 2558 พบว่ามีการแจ้งการจมน้ำเสียชีวิตทั้งหมด 11 เหตุการณ์ จาก 9 จังหวัด มีผู้เสียชีวิต

16 ราย เป็นเพศชาย ร้อยละ 78.6 เพศหญิง ร้อยละ 21.4 อัตราส่วนเพศชาย:หญิง เท่ากับ 3.7 : 1 อายุสูงที่สุด 15 ปี ต่ำสุด 2 ปี 4 เดือน โดยกลุ่มอายุที่เสียชีวิตสูงสุดเป็นกลุ่มอายุ 10 - 15 ปี ร้อยละ 71.4 แหล่งน้ำที่เกิดเหตุมากที่สุด คือ สระน้ำร้อยละ 25 รองลงมาเป็นทะเล และอ่างเก็บน้ำ ร้อยละ 18.8 สาเหตุจากการลงเล่นน้ำร้อยละ 62.5 รองลงมาเป็นการหาปลา/สัตว์น้ำ ร้อยละ 25 มีผู้ร่วมเหตุการณ์ 2 - 8 คน วายน้ำเป็นเพียงร้อยละ 50 เกิดเหตุการณ์ช่วงเดือนมีนาคม - พฤษภาคม ช่วงเกิดเหตุเป็นวันเสาร์ - อาทิตย์ ร้อยละ 68.8 เวลาเกิดเหตุส่วนใหญ่เป็นเวลากลางเที่ยง ร้อยละ 91.7

ข้อเสนอแนะ

- 1) ให้ชุมชนร่วมกันสำรวจแหล่งน้ำในชุมชนและมีป้ายแจ้งเตือนภัย และมีการจัดเตรียมอุปกรณ์การช่วยเหลือเบื้องต้น เช่น ถังแกลลอน/ขวดพลาสติกเปล่า เชือก ไม้
- 2) โรงเรียน/ผู้ปกครอง จัดให้เด็กมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการป้องกันตนเองในเรื่องของการจมน้ำ เช่น การเรียนรู้การว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอด การใช้ชูชีพ และรู้จักการประเมินสภาพแหล่งน้ำ
- 3) เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประสานกับโรงเรียนและประชาสัมพันธ์ก่อนปิดเทอม เน้นสถานการณ์การเสียชีวิตในเด็กจากการจมน้ำช่วงปิดเทอม

สถานการณ์ต่างประเทศ

1. สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสอีโบล่า ภูมิภาคแอฟริกาตะวันตก ข้อมูล ณ วันที่ 14 พฤษภาคม 2558 โดยรายงานประจำสัปดาห์ขององค์การอนามัยโลก พบจำนวนผู้ป่วยสะสมรวมทั้งสิ้น 26,724 ราย เสียชีวิต 11,065 ราย ในสัปดาห์ที่ผ่านมา มีผู้ป่วยรายใหม่รวม 9 ราย ซึ่งเป็นจำนวนน้อยสุดในปี 2015 รับรายงานจากประเทศกินีที่ได้รับการวินิจฉัยภายหลังเสียชีวิต สำหรับประเทศเซียร์ราลีโอนไม่พบผู้ป่วยรายใหม่ นอกจากนี้พบผู้ป่วยยืนยันรายใหม่ เป็นพยาบาลชาวอิตาลีที่เดินทางจากแอฟริกาถูกส่งไปที่กรุงโรมในวันที่ 7 พฤษภาคม ทั้งนี้มีญาติ 3 คนที่อยู่รวมกับผู้ป่วยใน Sassari ขณะนี้ถูกแยกกักกันและเฝ้าระวัง

2. สถานการณ์ธรณีพิบัติครั้งใหญ่ ในประเทศเนปาล

แผ่นดินไหวครั้งที่ 1 : ผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจากแผ่นดินไหวเมื่อวันที่ 25 เมษายน - 14 พฤษภาคม 2558 มีผู้เสียชีวิต 8,199 ราย บาดเจ็บ 17,867 ราย ยังคงอยู่ระหว่างการรักษา 4,573 ราย และสูญหาย 269 ราย และไม่มีที่อยู่อาศัย 8,33,668 คน

แผ่นดินไหวครั้งที่ 2 : วันที่ 12 พฤษภาคม 2558 เวลา 14.30 น. ขนาด 7.3 แมกนิจูด ความลึก 15 กิโลเมตร ผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจากแผ่นดินไหวเมื่อวันที่ 12 - 14 พฤษภาคม 2558 มีผู้เสียชีวิต 110 คน บาดเจ็บ 2,609 คน เสียชีวิตใน Kathmandu Valley 11 คน ภาควะวันออก 4 คน ภาคกลาง 92 คน ภาคตะวันตก 3 คน และบาดเจ็บ 1,585 คน ในหุบเขา Kathmandu ภาควะวันออก 116 คน ภาคกลาง 792 คน ภาคตะวันตก 105 คน ได้ทำการช่วยเหลือออกจากซากตึกที่พังทลายและส่งคืนครอบครัว 58 คน ได้รับการรักษา 1,700 คนในโรงพยาบาลต่าง ๆ มีตำรวจเนปาล 53 คน ทหาร 17 คน สูญหาย 47 คน อาคารบ้านเรือนเสียหาย 2,909 แห่ง

ไม่มีรายงานของทีมแพทย์และพยาบาลไทยที่เดินทางไปช่วยเหลือในประเทศเนปาล ได้รับการบาดเจ็บ หรือเสียชีวิต จากการเกิดแผ่นดินไหวครั้งที่ 2

3. สถานการณ์ใช้หวัดนกในสัตว์ปีกประเทศสหรัฐอเมริกา ข้อมูล ณ วันที่ 9 พฤษภาคม 2558 รัฐโอไอวา พบการระบาดของเชื้อไวรัสใช้หวัดนกสายพันธุ์ H5 ในฟาร์มไก่ตัวเมียที่มีอายุน้อย ที่เมือง Osceola โดยมีไก่ที่ได้รับผลกระทบจำนวน 100,000 ตัว นอกจากนี้ยังพบการระบาดของเชื้อไวรัสใช้หวัดนกสายพันธุ์ H5 ในฟาร์มไก่วงที่เมือง Cherokee ขณะนี้อยู่ระหว่างรอผลจำนวนสัตว์ปีกที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งหากมีการยืนยันทั้งหมดในรัฐนี้ว่าเป็นเชื้อไวรัสใช้หวัดนกสายพันธุ์ H5N2 จะทำให้จำนวนยอดสัตว์ปีกที่ได้รับผลกระทบไม่ต่ำกว่า 20.4 ล้านตัวในจำนวนนี้ส่วนใหญ่เป็นไก่ไข่ และรัฐมินนิโซตา พบการระบาดของเชื้อไวรัสใช้หวัดนกสายพันธุ์ H5N2 เมือง Kandiyohi (การระบาดครั้งที่ 32) และเมือง Meeker (การระบาดครั้งที่ 6) จึงทำให้ยอดฟาร์มสัตว์ปีกที่ได้รับผลกระทบเพิ่มขึ้นเป็น 84 แห่ง ใน 21 เมือง มีสัตว์ปีกที่ได้รับผลกระทบมีจำนวน 5.6 ล้านตัว